



oud LEIDEN NIEUWS

KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

jaargang 5 extra jubileumnummer
oktober 2017

23ste lustrum



Elk jaar weer een kerk vol leden voor het ochtendprogramma van de dies (foto: Marjolein Hettinga).

Agenda

Donderdag 2 november 2017

Vrijdag 3 november 2017

Zaterdag 4 november 2017

Zondag 12 november 2017

P.J. Bloklezing 'Herman Boerhaave'

Minisymposium 'Leidse identiteit(en)'

Diesviering Hooglandse Kerk

Dirk van Ecklezing door Gert Oostindie 'Sporen van slavernij in Leiden'

Jarig!, <i>Rens Heruer</i>	3
De vereniging 'Oud-Leiden' en het hogere doel van Overvoorde, <i>Rudi van Maanen</i>	4
P.J. Bloklezing 2017: Herman Boerhaave (2 november)	8
Symposium 'Leidse identiteit(en)' (3 november)	10
De Oud Leidenprijzen nieuwe stijl, <i>Hans Blom</i>	12
Boeken met korting	13, 16
Kleurplaat	14
Lustrum en diesviering (4 november)	17
Nominaties Oud Leidenprijs, publieksprijs	19
Rogier van der Sande: Zoveel liefde voor het verleden, <i>Wilfred Simons</i>	22
Stem mee voor de Oud Leiden Publieksprijs!	23
Nominaties Oud Leidenprijs, wetenschappelijke prijs	24
Rudi Ekkart: Een harmonisch oordeel, <i>Wilfred Simons</i>	26
Bedrijfsleden	27
Consumptiebon	28
Colofon	28

Jarig!

De Historische Vereniging Oud Leiden heeft wat te vieren. Het is dit jaar 115 jaar geleden, dat de (toen nog) Vereeniging 'Oud Leiden' werd opgericht. U leest elders in dit speciale nummer van Oud Leiden Nieuws over het initiatief tot oprichting, een actie die geheel in lijn lag met soortgelijke initiatieven in andere steden.



Het was de geest van die tijd om aandacht te hebben voor het verleden van stad en land. Iets eerder was in Leiden al die andere grote vereniging opgericht, de 3 October Vereeniging (1886) en daarbij bleef het bepaald niet. Veel meer 'oude' namen hebben in die periode hun oorsprong. Het verenigen, in letterlijke zin het samenkomen, vaak met een belangrijk maatschappelijk doel (of ook wel voor ontspanning) was aan de orde van de dag. Voor de bijzondere geschiedenis van een stad als Leiden en voor de materiële getuigen van dat rijke verleden ontstond belangstelling, aandacht en liefde. En vanuit die bron werd onze jarige vereniging opgericht. De voorspoedige geboorte werd gevolgd door een mooie jeugd, een gezonde groei naar volwassenheid, doorontwikkeling naar de middelbare status en tenslotte een bestendige voortgang naar de leeftijd der zeer sterken. Dat etiket 'zeer sterke' kan de HVOL met trots dragen, juist ook omdat in ons geval die oplopende leeftijd heeft geleid tot werkelijk toenemende sterkte in allerlei opzichten. Zo mag de HVOL zich verheugen in een nog immer groeiend ledental, waarvan ook de samenstelling een groei heeft doorgemaakt van een wat deftige sfeer naar een ledental met een brede basis en een waaier aan belangstellenden voor veel verschillende thema's die onderdak vonden bij de HVOL. Onze vereniging mag trots zijn op een paar belangrijke wapenfeiten in haar geschiedenis, maar misschien is toch de trots het

meest van toepassing op de rol die de HVOL heeft als onvermoeibaar promotor van de liefde voor de historie van onze mooie stad. En laat dan duidelijk zijn, dat dit allemaal mensenwerk is van die honderden voorgangers van onze generatie vrijwilligers die zich inzetten voor ons doel. Wij staan op de schouders van onze voorgangers, maar ik wil graag alle werkers binnen de HVOL-van-nu van harte feliciteren met onze verjaardag en ik feliciteer daarmee ook alle leden en bedrijfsleden die door hun steun onze vereniging voortstuwen naar een volgend lustrum.

Bij een verjaardag hoort een feestje met cadeautjes. Het bestuur heeft bedacht dat dit extra nummer van Oud Leiden Nieuws in ieder geval een aardig begin is. Dit speciale diesnummer bevat nieuws, maar vooral veel informatie over de wijze waarop de dies dit jaar is ingericht. U krijgt bij de dies natuurlijk wat u altijd al gewend was (zoals het Jaarboekje), maar deze keer toch ook wat extra's. Ik nodig u graag uit om mee te doen aan de activiteiten die op 2, 3 en 4 november, in het weekeinde van de Leidse geschiedenis, te beleven zijn. Dat ik onze dies op 4 november speciaal aanbeveel, heeft alles te maken met een ander cadeautje aan u: ik zie met spanning uit naar de spreekbeurt van burgemeester Lenferink over 'Leidse identiteiten'. Hij is onze feestredenaar. En er is nog meer. Enfin, u moet maar komen ...

Rens Heruer

De vereniging 'Oud-Leiden' en het hogere doel van Overvoorde

RUDI VAN MAANEN

Op initiatief van mr. J.C. Overvoorde en prof. P.J. Blok kwam in de namiddag van 5 november 1902 een handjevol mensen samen om het belang te bespreken van een historische vereniging in Leiden. Na inleidingen van deze beide heren en enige discussie werd besloten om per direct 'Oud-Leiden' op te richten, zoals de nieuwe vereniging wordt gedoopt. Dit heugelijke feit speelde zich 115 jaar geleden af in het Leidse stadhuis, om preciezer te zijn in de zogenoemde Weeskamer, waar de gemeentearchivaris had gezeteld tot 1893, toen het nieuwe archiefgebouw aan de Boisotkade werd betrokken.

Overvoorde werd voorzitter van de nieuwe vereniging en ook Blok nam plaats in het eerste bestuur. Beide heren kenden elkaar goed. Blok, sinds 1894 hoogleraar vaderlandse geschiedenis te Leiden, steunde Overvoorde bij zijn sollicitatie naar de functie van gemeentearchivaris in 1901, en Overvoorde gaf Blok alle medewerking voor het schrijven van zijn *Geschiedenis eener Hollandse stad*. Bloks belangstelling ging vooral uit naar de Hollandse stad als fenomeen. Hij beschouwde Holland als het invloedrijkste gewest van het latere Nederland, en de steden daarbinnen als de focuspunten. Daarom beschreef hij het leven in een Hollandse stad, waarbij hij Leiden als voorbeeld nam, onder meer omdat de bronnen voor hem zo toegankelijk waren.

Overvoorde had een heel andere fascinatie: oude monumenten van belang voor geschiedenis en kunst. Vier maanden reeds na zijn indiensttreden in 1892 als archivaris van Dordrecht nam Overvoorde het initiatief een plaatselijke vereniging op te richten die onder andere tot doel had 'het waken voor de instandhouding van gebouwen en voorwerpen, welke belangrijk te achten zijn voor



J.C. Overvoorde

de kennis van het leven van het voorgeslacht'. Hij ging nog verder en riep in 1895 de *Vereeniging tot instandhouding van oude gebouwen te Dordrecht* in het leven, die zich in eerste instantie

ging bezighouden met de inventarisatie van monumentale panden. Dit leidde tot het boek *Oude Gebouwen te Dordrecht*, dat in 1900 verscheen.

Uit 1895 dateren ook de eerste contacten met Victor de Stuers, de peetvader van de Nederlandse monumentenzorg. Wellicht stimuleerde dit Overvoorde zich ook op nationaal niveau in te gaan zetten voor het behoud van bouwkundige monumenten. In 1898 nam hij het initiatief tot de oprichting van de (later Koninklijke) *Nederlandse Oudheidkundige Bond* en een jaar later was hij de eerste redacteur van het *Bulletin* van deze vereniging. Vele jaren zou hij met De Stuers contact houden, via correspondentie, maar vooral ook door het gemeenschappelijk lidmaatschap van diverse commissies.

In een doorwrocht en genuanceerd artikel in de tweede jaargang van genoemd *Bulletin* zette Overvoorde zijn visie op de zorg voor monumenten uiteen, onder de simpele titel 'Bescherming van Monumenten'. Kernpunten daarin zijn wettelijke bescherming, zowel in het geval van overheids- als van particuliere eigendommen, inventarisatie van monumenten van geschiedenis en kunst en het creëren van draagvlak voor monumentenzorg door het wekken van belangstelling en het verschaffen van informatie. Hij schrijft: 'Even als voor de vorsten de liefde van het volk een hechter schild vormt dan ... een reeks van strenge bepalingen, zoo zal de meerdere ontwikkeling van het kunstgevoel bij het volk ... meer tot behoud [van monumenten] bijdragen dan de uitvoerigste wetgeving'. Die inventarisatie dient uitgevoerd door een commissie van deskundigen die een dergelijke functie als een 'eereambt' beschouwen. Overvoorde ziet



hierbij een rol weggelegd voor de oudheidkundige verenigingen. Hij besluit met een oproep aan alle oudheidkundigen en architecten alert te zijn op aanslagen op het cultureel erfgoed. 'Trots de onvermoeide werkzaamheid van den referendaris van K. en W.' (bedoeld wordt Victor de Stuers) 'dommelt het Nederlandsche volk nog' en gaan er door verwaarlozing, onkunde en gebrek aan gevoel voor schoonheid geregeld kunstwerken verloren. 'Wordt het dan eindelijk geen tijd dat het Nederlandsche volk ontwaakt?', aldus Overvoorde.

Met deze achtergrond ving Overvoorde per 1 mei 1901 zijn werkzaamheden in Leiden aan, als gemeentearchivaris en als directeur van het stedelijk museum De Lakenhal. De geschiedenis herhaalde zich. Ook in Leiden nam Overvoorde het voortouw voor een oudheidkundige vereniging. En ook daarbij speelde 'het verzamelen van gegevens, vooral op bouwkundig gebied', zoals Overvoorde het uitdrukte op de oprichtingsbijeenkomst, een voorname rol. In de doelstellingen van de vereniging, zoals die in de statuten werden vastgelegd, zijn 'het behoud der ... nog aanwezige bouwwerken en voorwerpen, belangrijk voor de locale en kunstgeschiedenis' en 'de bevordering van de kennis van en de belangstelling in de geschiedenis van Leiden en omstreken' in één adem gecombineerd. De conceptstatuten hadden de beide initiatiefnemers op 5 november 1902 al bij zich.

De dubbele doelstelling werd onmiddellijk handen en voeten gegeven middels het instellen van twee commissies. De ene was de Commissie voor de beschrijving der historische monumenten, waarvan Overvoorde zelf voorzitter werd, en de

andere was de Commissie voor de redactie van het Jaarboekje, waarin hij als een van de leden zitting nam. Het eerste product van deze laatste commissie verscheen al in december 1903 (volgens het titelblad bedoeld als de jaargang van 1904). In de tweede jaargang, van 1905, publiceerde Overvoorde een lang artikel onder de titel 'Burgerlijke bouwkunst te Leiden', dat volgens eigen zeggen de hoofdlijnen bevatte van de reeds ter hand genomen inventarisatie van alle nog aanwezige oude gebouwen van historisch of bouwkundig belang.

Overvoorde maakte van de gelegenheid gebruik om de burgerij, en met name de particuliere eigenaars van oude gebouwen ervan te overtuigen dat 'wat vorige geslachten ons nalieten recht heeft op voortbestaan'. Hij verzucht: 'Kon men nog maar de oude Keur van 1658 toepassen', die voorschreef dat 'Niemant en sal eenighe huysen of getimmerten aen de publycque straten ... mogen afbreecken of laten vervallen, daerdoor het aengesicht van de Stadt ... soude werden ontciert, op verbeurte van de gront tot stadts behoef'. Te laat was het nog niet: 'Al moge reeds veel zijn veranderd en menig schilderachtig plekje ons uit oude afbeeldingen bekend, thans vergeefs gezocht worden, toch behield Leiden nog veel van de oude bekoring'. En dan volgen er voorbeelden van markante stadsgezichten, om daarna af te sluiten met een pleidooi voor niet alleen bescherming van de gebouwen, maar ook van het stadsbeeld als geheel. Met dit geluid was Overvoorde zijn tijd ver vooruit. Pas de (eerste Nederlandse) Monumentenwet van 1961 opende uitzicht op wettelijke bescherming van het stadsgezicht. En daarna zou het nog twintig jaar duren voordat de Leidse binnenstad als te beschermen stadsbeeld in het Monumentenregister werd ingeschreven.

Maar terug naar Overvoorde en de oprichting



van 'Oud-Leiden'. De beoogde inventaris van waardevolle monumenten verscheen in 1907, getiteld *Oude Gebouwen te Leiden*. De inleiding was letterlijk het genoemde artikel uit 1905. Er zijn 491 objecten beschreven. Het was in feite de eerste Leidse monumentenlijst, die de basis zou gaan vormen voor het Leidse gedeelte van de in 1915 uitgegeven *Lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst, deel III, Zuidholland*, waarvan Overvoorde de redacteur was.

Het grote doel was bereikt. Er lag een inventarisatie van Leidse monumenten. Er draaide een vereniging om belangstelling te scheppen door informatie te verschaffen. De vereniging 'Oud-Leiden' liet vanaf dat moment duidelijk haar

stem horen als het ging om het sparen van bedreigde monumenten. Overvoorde droeg in 1909 de voorzittershamer over. Het bestuur verliet hij echter niet. Wilde hij nog een oogje in het zeil houden?

Bronnen:

Ekkart, R.E.O., 'Beweging in Leiden. Oprichting en beginjaren van de Vereniging Oud Leiden', *Leids Jaarboekje* 69 (1977) 49-61.

Maanen, Rudi van, 'De pioniers. Monumentenzorg in Leiden tot aan de invoering van de Monumentenwet', in Esther Starkenburg e.a. (red.), *Tastbaar geheugen. 150 jaar zorg voor Leidse*

monumenten (Leiden 2014) 48-63.

Overvoorde, J.C., 'Bescherming van Monumenten', *Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond* 2 (1900-1901) 60-68, 106-121.

Overvoorde, J.C., 'Burgerlijke bouwkunst te Leiden', *Leidsch Jaarboekje* 2 (1905) 58-90.

Touw, Yvonne H.C., 'Uit het leven van Overvoorde gegrepen', in *Ups en Downer. Bundel artikelen bij het afscheid van mr. W. Downer als gemeentearchivaris van Leiden* (Leiden 1985) 199-221.

Uyttewaala, Marco, 'J.C. Overvoorde en de bescherming van monumenten', *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 88 (1989) 18-21.

In het voorjaar van 2018 verschijnt de biografie *Als het maar tot iets leidt – mr. dr. J.C. Overvoorde (1865-1930), strijder voor erfgoed en feminist*. Het boek wordt uitgegeven door uitgeverij IJZER (www.uitgeverij-ijzer.nl).

In deze lijvige biografie wordt het leven van de hooftpersoon belicht, alsmede zijn werkzaamheden als stadsarchivaris (in Dordrecht en Leiden), zijn engagement en activisme in de eerste emancipatiegolf - hij schreef in 1891 het eerste feministische proefschrift in Nederland - en bij de Radicale Bond. In 1899 is hij de initiatiefnemer voor de oprichting van de *Nederlandschen Oudheidkundigen Bond* (NOB) waarvan hij bijna zijn leven lang de drijvende kracht is om met anderen het erfgoed te beschermen.

Als conservator van De Lakenhal in Leiden bouwt hij de collectie op rond de oude Leidse meesters. Onder zijn directie komt in de jaren twintig de grote uitbreiding van het museum tot stand - qua architectuur overigens flagrant in strijd met de bouwprincipes van de NOB die onder zijn voorzitterschap, na veel strijd, een paar jaar eerder zijn aangenomen. De conservator probeert bezoekers uit de midden of lagere klassen naar het museum te lokken en richt daarvoor een afdeling met toegepaste kunst in, om de stap naar verheffing te vergemakkelijken.

Vanuit de NOB neemt hij het voortouw in de organisatie van monumentenzorg, zeker niet minder een zware strijd tegen achteloosheid en traditionele opvattingen dan bij het gevecht om de wettelijke achterstelling van vrouwen weg te nemen. Overvoorde werkt dag en nacht, doet duizenden dingen en weet anderen daarvoor in te zetten. Met samenwerking, geschillen en botsingen maar vrijwel altijd met resultaat. 'Als het maar ergens toe leidt', was zijn lijfspreuk, 'dan kan men veel op de koop toenemen'.

Herman Boerhaave

DONDERDAG 2 NOVEMBER, 20.00 UUR

KLEIN AUDITORIUM, ACADEMIEGEBOUW, RAPENBURG 73

Op donderdag 2 november vindt de jaarlijkse P.J. Bloklezing plaats, een samenwerking van de Universiteit Leiden, het Leidsch Dagblad en de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL). Het onderwerp van de lezing is deze keer 'Herman Boerhaave'. Dat past goed in het thema 'Leidse identiteit(en)' dat de HVOL dit jaar hanteert voor 'het weekeinde van de Leidse geschiedenis'. Behalve de P.J. Bloklezing omvat dit ietwat naar voren uitgebreide weekeinde ook een minisymposium in de Burgerzaal van het stadhuis op vrijdagmiddag 3 november en de viering van de 115de dies van de vereniging op zaterdag 4 november in de Hooglandse Kerk.

De bijeenkomst ter gelegenheid van de P.J. Bloklezing omvat drie onderdelen:

- Een korte inleiding, door prof.dr. Dirk van Delft, directeur van het Museum Boerhaave, over de ontsluiting en digitalisering van de Boerhaave-archieven in Sint-Petersburg.
- De P.J. Bloklezing zelf, over de faam van Boerhaave. Deze wordt gegeven door prof. dr. Harm Beukers.
- Een kleine pop-up tentoonstelling met voorwerpen en documenten die betrekking hebben op Boerhaave, verzorgd door de Universiteitsbibliotheek en het Museum Boerhaave.

U bent vanaf 19.30 uur van harte welkom in het Academiegebouw. Er is koffie en thee en u kunt de tentoonstelling bezoeken. Om 20.00 uur zal prof.dr. Caesar Sterk de sprekers, achtereenvolgens Dirk van Delft en Harm Beukers bij u inleiden.



Herman Boerhaave

Boerhaave in Sint-Petersburg
door prof.dr. Dirk van Delft

Leiden en Sint-Petersburg werken de komende jaren samen om tot ontsluiting en digitalisering te komen van het Boerhaave-archief dat in de oude tsarenhoofdstad wordt bewaard. Daartoe tekenden vier partijen op 5 december 2016 in Sint-Petersburg een 'Memorandum of Under-

standing'. Aan Leidse zijde gaat het om Museum Boerhaave en het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC). Sint-Petersburg doet mee met het Medisch Militaire Museum en de Anatoly Sobchak Foundation. Een tentoonstelling - in 2018 in Leiden, het jaar erop in Sint-Petersburg - maakt deel uit van het project. Daartoe werkt Museum Boerhaave ook samen met de Hermitage in Sint-Petersburg.



De Hermitage in Sint-Petersburg (foto: A. Sarvi)

Al meer dan een eeuw liggen brieven, collegedictaten en ander waardevol materiaal van Herman Boerhaave (1668-1738) weggeborgen in de Medisch Militaire Academie in Sint-Petersburg. De Leidse hoogleraar gaf de geneeskunde van zijn tijd een nieuw (natuurwetenschappelijk) fundament en om zijn praktijkadviezen werd 'het orakel' door de hoogste Europese kringen geconsulteerd. Na Boerhaaves dood kwamen zijn papieren in handen van twee neven, die de nalatenschap van hun beroemde oom gebruikten om een medische aanstelling te verkrijgen aan het hof in Sint-Petersburg. Ontsluiting van deze papieren schat is een langgekoesterde wens. Microfilms, gemaakt tijdens de Koude Oorlog, zijn incompleet en vertonen lacunes.

Prof.dr. Dirk van Delft is sinds 2006 directeur van het Museum Boerhaave en vanaf 2005 hoogleraar materieel erfgoed van de natuurwetenschappen in Leiden. Hij is fysicus en was hoofdredacteur van

de wetenschapsbijlage van NRC-Handelsblad. Hij promoveerde in 2005 op een biografie van Heike Kamerlingh Onnes.

De faam van Herman Boerhaave

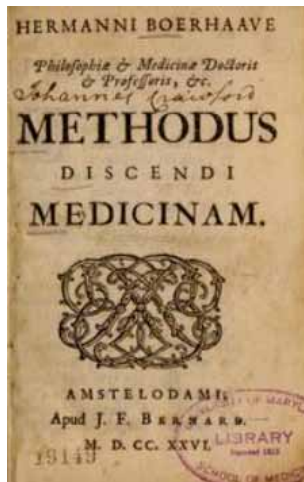
door prof.dr. Harm Beukers

Dat Herman Boerhaave (1669-1738) in de geschiedenis van de geneeskunde een man van gewicht is, zal niemand ontkennen. Niet iedereen zal dat meer doen in heroïsche termen, zoals dat zelfs tot in de jaren zestig van de vorige eeuw nog gebeurde. De Franse medicus-historicus Daremberg probeerde al in 1870, in zijn fameuze *Histoire des sciences médicales* een nuchterder beeld van Boerhaave te schetsen. Nu is dat niet eenvoudig. Rond het leven en het werk van Herman Boerhaave hangt een sfeer van 'Dichtung und Wahrheit'. Boerhaave voerde een strikte regie over zijn nalatenschap. De lijkrede werd niet zoals gebruikelijk gehouden door een naaste collega, maar op uitdrukkelijk verzoek van de overledene door zijn vriend, de Arabist Albert Schultens. Deze kon daartoe gebruik van de biografische aantekeningen die Boerhaave zelf gemaakt had. Alle latere biografieën hebben hun gegevens in hoofdzaak ontleend aan deze redevoering. Had de door de faculteit voorgestelde Oosterdijk Schacht de lijkrede gehouden, dan hadden we misschien een contemporaine beschouwing over Boerhaaves medische opvattingen gekregen. Nu moeten we het doen met door Boerhaave zelf geautoriseerde uitgaven van de *Institutiones medicae* en de *Aphorismi de cognoscendis et curandis morbis*. Beide zijn na de tweede editie (respectievelijk 1713 en 1715) vrijwel onveranderd herdrukt.

Ook over zijn wetenschappelijke nalatenschap voerde Boerhaave een strikte regie. Zijn manuscripten werden niet nagelaten aan de universi-

teit of ter veiling gebracht, maar geërfd door zijn neven Herman en Abraham Kaau, met de uitdrukkelijke bedoeling dat de laatste het wetenschappelijke werk van zijn oom zou voltooien. Van Swieten en Haller moesten dus de uitgaven van hun leermeesters werk baseren op eigen dictaten. Pas als de handschriften uit de Kirow-Akademie in Petersburg volledig geraadpleegd kunnen worden, zullen we ons een beter beeld kunnen vormen van de ontwikkeling van Boerhaaves ideeën tijdens zijn academische loopbaan.

Eén ding staat boven alle twijfel: Boerhaave was een begaafd didacticus. Zijn bijzondere manier van doceren werd door veel studenten geroemd.



Ook heeft hij als een van de eersten in twee van zijn oraties de opbouw uiteengezet van een medische studie gebaseerd op de natuurwetenschappen. Bovendien verzorgde hij voor studenten de uitgave van een 'Methode om Geneeskunde te studeren', de *Methodus discendi medicinam* (1727), een handleiding over de auteurs die een student moest lezen om vergissingen te voorkomen, en om zo snel mogelijk een volwaardig dokter te worden.

Prof.dr. Harm Beukers was van 1988 tot 2008 hoogleraar Geschiedenis van de Geneeskunde en van 2007 tot 2016 Scaligerhoogleraar Bijzondere Collecties UB Leiden. Thans is hij verbonden aan de universiteit van Nagasaki (Japan).

Symposium

Leidse identiteit(en)

VRIJDAG 3 NOVEMBER 14.00 - 16.30 UUR

BURGERZAAL, STADHUIS LEIDEN, INGANG BREESTRAAT

Op vrijdagmiddag 3 november wordt er in de mooie traditie van het 'minisymposium', ingebed tussen de P.J. Bloklezing en de dies van de HVOL, weer een studiemiddag gehouden, waarin de aandacht uitgaat naar nieuwe onderzoeksperspectieven op het gebied van de Leidse geschiedenis.

Bij de minisymposia ligt de nadruk op uitdagingen, nieuwe mogelijkheden, lopend onderzoek en *work-in-progress*. Daarbij streven we naar een

opzet waarbij allerlei aspecten en benaderingen van het verleden tot hun recht komen. Dat levert telkens een mooi palet van sprekers op die in een



De Burgerzaal in het Leidse stadhuis.

‘flitslezing’ hun onderwerp presenteren. Deze keer wordt er ook actief aan het symposium meegewerkt door studenten van de opleiding Nederlandse taal en cultuur, die in de pauze graag aan de deelnemers persoonlijk verslag van hun onderzoek willen doen met posterpresentaties. Het symposium is dit jaar gewijd aan het thema ‘Leidse identiteit(en)’ in al hun verscheidenheid. Van buitenaf presenteren steden zich al eeuwenlang bij voorkeur met een gemeenschappelijke identiteit. Elke stad gebruikt beelden, wapens, mythes en rituelen om zichzelf te representeren, om zich van een eigen karakter te voorzien. Deze symbolen zijn uniek en werken als een visitekaartje. Door concentratie van de specifieke kenmerken wordt actief een stedelijke identiteit gecreëerd. Tegelijkertijd spelen ook andere identiteiten van de stedelingen een rol, zoals hun gemeenschappelijke religieuze oriëntatie of buitenlandse herkomst, hun familie- en beroepsverbanden of deelname aan politieke facties binnen de stad. Het onderzoek naar de interessante spanningen die deze tegenstellingen tussen eenheid en verscheidenheid opleveren, staat op dit symposium centraal.

Als sprekers treden op Olga van Marion (neerlandica), Manon van der Heijden (historica), Dick de Boer (historicus), Zoran Kwak (kunsthistoricus), Julia Duijvekam (studente Nederlands), Chrystel Brandenburgh (ELO) en Cor de Graaf (ELO). Olga

van Marion opent de middag door nader in te gaan op de vraag naar de stedelijke identiteit in de Leidse stadsliederen uit haar Historische Lezing van 2016, waarna we gezamenlijk een van die liederen ten gehore brengen. In de volgende flitslezingen vertellen de sprekers over een breed scala aan onderzoeksprojecten, van vreemdelingen voor de Leidse rechtbank, loterijbriefjes van rederijders, Leidse schilders (en de vraag of er een typisch ‘Leidse school’ bestaat) en de onlangs ontdekte Leidse opera *De Vrijheydt* over het Leidse Oproer van 1784 (in de opera raken orangisten, patriotten en migranten slaags in een kroeg aan de Oranjegracht) tot een slotpresentatie van ELO over bronnen voor Leidse identiteiten.



De Oud Leidenprijzen nieuwe stijl

HANS BLOM, VOORZITTER VAN DE ORGANISATIECOMMISSIE OUD LEIDENPRIJZEN

De lustrumdies op 4 november 2017 zal een *novum* kennen. Voor het eerst worden er twee Oud Leidenprijzen uitgereikt: een wetenschappelijke en een publieksprijs. De Oud Leidenprijs werd van oudsher ongeveer jaarlijks toegekend voor een nog niet gepubliceerd artikel over de geschiedenis van Leiden en omstreken.

Daarbij speelde het zoeken naar geschikte kopij voor het *Leids Jaarboekje* zo niet de hoofdrol, dan toch in ieder geval een grote rol. In de loop der jaren nam dat argument aan kracht af omdat het Jaarboekje aan goede inzendingen geen gebrek meer kent. Het werd daardoor duidelijk dat deze formule zich min of meer had overleefd. Het aantal voordrachten voor de prijs nam ook af. Uitbreiding met reeds gepubliceerde artikelen bracht geen soelaas. Toen de jury in een gegeven jaar geen voorstel voor toekenning van de prijs kon doen, stond vast dat de prijs ofwel opgeheven moest worden, dan wel dat voor een totaal andere aanpak moest worden gekozen.

Er is toen een plan ontworpen voor dat laatste. De prijs wordt voortaan eens in de vijf jaar, op de lustrumdies, uitgereikt. Het prijzengeld per keer kon daarom ook worden verhoogd. Voorts is de prijs, ter wille van een bevredigende keuze, gesplitst in twee categorieën. Ten eerste een prijs voor het meest hoogwaardige onderzoek naar de geschiedenis van Leiden en omstreken gedurende de vijf volle kalenderjaren voorafgaand aan het lustrumjaar (nu dus 2012 tot en met 2016). Redelijkerwijze is dat een boek, al is de vorm geen principiële punt. En ten tweede een prijs voor een groot publiek aansprekende presentatie of manifestatie over die geschiedenis van Leiden en omstreken in diezelfde jaren. De vorm speelt daarbij geen rol: naast populairwetenschappelijke

boeken en historische romans komen ook websites, tentoonstellingen, theatervoorstellingen, manifestaties in de stad en wat men maar wil in aanmerking.

Voor beide prijzen zijn afzonderlijke jury's ingesteld. Voor de wetenschappelijke prijs staat die onder voorzitterschap van prof.dr. Rudi Ekkart, een oude bekende in onze vereniging. Het spreekt vanzelf dat die jury, samengesteld op basis van deskundigheid, niet alleen de shortlist opstelt, maar ook de uiteindelijke prijswinnaar aanwijst. Voor de publieksprijs moet de waardering door een groot publiek doorslaggevend zijn. Daarom zal het publiek via een digitale stemming de uiteindelijke winnaar aanwijzen. De jury voor deze prijs, onder voorzitterschap van oud-wethouder en oud-gedeputeerde Rogier van der Sande, nu dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Rijnland, heeft daarvoor een shortlist opgesteld. In dit proces wordt zeer nauw samengewerkt met het Leidsch Dagblad. Wij roepen de leden van de HVOL en anderen graag op om aan die digitale verkiezing deel te nemen (zie daarvoor op pagina 23 en op www.oudleiden.nl). Hoe meer stemmers, hoe breder de toekenning van de prijs wordt gedragen. Tijdens de feestelijke lustrumdies zullen de prijswinnaars door de juryvoorzitters bekend worden gemaakt en de prijzen door de voorzitter van de vereniging worden uitgereikt. Komt dat zien!

Boeken met korting

De HVOL ondersteunt veel Leidse uitgaven met een garantiesubsidie of door een aantal exemplaren af te nemen. Hierdoor kunnen onze leden bij het aanschaffen van deze uitgaven vaak profiteren van een aantrekkelijke korting. U kunt de onderstaande uitgaven bestellen door een mail te sturen naar promotie@oudleiden.nl. U hoort dan waar u ze kunt afhalen. Uiteraard kan de bestelling ook opgestuurd worden; er komen dan wel verzendkosten bij.

A.D. van Berge Henegouwen, J.A. van Doorn-Beersma, Oorlogsdagboek van Han de Wilde 1940-1945. Saevis tranquillus in undis.

15 euro

Op 20 mei 1940, begint de Leidse middenstander Han de Wilde (1907-1974) in de woning boven zijn manufacturen- en beddenzaak in de Breestraat met notities in een cahier over de oorlog die tien dagen eerder is uitgebroken. Op 15 augustus 1945, elf schoolschriften verder, sluit hij zijn dagboek af met het woord: vrede! In die tussenliggende periode legt de Leidse ereburger nauwgezet vast, wat hij verneemt via radio, kranten en propaganda- en verzetsblaadjes over de Tweede Wereldoorlog.

Rens Heruer,

De Leidse kermis, een zaak van formaat

19,95 euro (winkelprijs 22,50 euro)

De kermis en 3 oktober zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Je hebt geen Leidens Ontzet gevierd zonder op de kermis te zijn geweest. In de organisatie van het lunapark wordt de kermiscommissie van de 3 October Vereniging al 45 jaar bijgestaan door professionele ondersteuners. Het boek geeft in woord en beeld de geschiedenis van de Leidse kermis weer. Bestuursleden van kermiscommissies uit de afgelopen 45 jaar schreven mee aan het boek. Het boek is ook een eerbetoon aan Jan Boots en Anneke de Boer. Jan is al 45 jaar professioneel



aan de kermis en de vereniging verbonden en Anneke ruim 40 jaar.

Historische Canon van Leiden.

12,50 euro (winkelprijs 15,00 euro)

Leiden heeft een rijke geschiedenis. De Historische Canon van Leiden doet in kort bestek de hoofdlijnen van de geschiedenis van Leiden en de hoogte- en dieptepunten daarin, uit de doeken. Het is basiskennis over de stad die iedere bewoner en bezoeker van Leiden eigenlijk zou moeten (willen) hebben.

Het boek is zowel in een Nederlandstalige als in een Engelstalige versie beschikbaar, ideaal voor uw buitenlandse familieleden en vrienden!



Deze kleurplaat is ook te downloaden
via www.oudleiden.nl



Lever deze kleurplaat in bij de stand van de Historische Vereniging Oud Leiden op zaterdag 4 november in de Hooglandse Kerk (tussen 13.00 en 16.00 uur).

Naam: Leeftijd:

Adres:

Telefoonnummer:

R.C.J. van Maanen (red.), Leiden, Geschiedenis van een Hollandse Stad (4 delen)

100 euro (winkelprijs 180 euro)

Aan het begin van de twintigste eeuw beschreef de Leidse hoogleraar P.J. Blok in vier delen de geschiedenis van Leiden. Een eeuw later werpen nieuwe kennis en inzichten, moderne onderzoekstechnieken en eigentijdse vragen een nieuw licht op de Leidse geschiedenis. Deze wordt beschreven in het vierdelige werk *Leiden, Geschiedenis van een Hollandse stad*.

Een team van redacteurs en auteurs heeft een wetenschappelijk verantwoord werk tot stand gebracht, geschreven voor een in de Leidse geschiedenis geïnteresseerd publiek.

Jacques Meerman, Kleine geschiedenis van de hutspot

12,50 euro (winkelprijs 14,95 euro)

Een boek over het bekendste Nederlandse gerecht: hutspot.

Niemand weet wat de oorspronkelijke ingrediënten waren.

Volgens sommigen zaten er pastinaken

in, volgens anderen gember en volgens wéér anderen vis. Hoe dan ook, het gerecht is onlosmakelijk verbonden met het Leids Ontzet van 1574 en dus met de Nederlandse vrijheidsoorlog. De *Kleine geschiedenis van de hutspot* laat zien hoe de culinaire en sociaal-politieke geschiedenis met elkaar verknoot zijn.

Frits van Oosten, De stad en de wethouder. Hoe Cees Waal de binnenstad van Leiden vernieuwde.

16,00 euro (winkelprijs 18,50 euro)

De stad en de wethouder beschrijft de weer-

standen, de conflicten en ruzies, maar vooral de resultaten van het beleid van wethouder Cees Waal. Het singelpark is in deze dynamische periode geboren, met de universiteit wordt afgesproken dat het Doelenterrein voor een derde deel bestemd blijft voor sociale woningbouw en als de Stevenshof bebouwd moet worden, komt er geen snelweg langs de wijk.

Alphons Siebelt, Gids voor Leiden in de Tweede Wereldoorlog.

10 euro

De *Gids voor Leiden in de Tweede Wereldoorlog* bevat een lijst van ongeveer 650 adressen in Leiden en Oegstgeest met een toelichting over bijbehorende gebeurtenissen in oorlogstijd. De toegevoegde informatie is bijzonder gevarieerd, zodat een goed beeld ontstaat van de gevolgen van de oorlog voor de stad en zijn bewoners op verschillende gebieden.

Cor Smit, Tuinstad-Staalwijk, Van tuinen tot stadswijk.

12,50 euro (winkelprijs 14,50 euro)

De geschiedenis van het gebied ten zuiden van de singels, dat zich in de eerste decennia van de vorige eeuw van een landelijk gebied met weilanden, groente- en siertuinen en bloemenkwekerijen ontwikkelde tot een echte Leidse stadswijk. Met tal van oude foto's en prentbriefkaarten.

Kees Walle, Buurthouden 1400-1795.

15 euro

De geschiedenis van de Leidse gebuurtten, kleinschalige buurtorganisaties die de sociale infrastructuur van de stad vormden. Centraal stonden de burenplichten, waarvan het begraven van de doden de voornaamste was. Geen Leidenaar mocht of kon zich aan die verplichtingen onttrekken.



Programma 115de dies HVOL

ZATERDAG 4 NOVEMBER 2017, 10.00 - 16.00 UUR

HOOGLANDSE KERK, NIEUWSTRAAT 20

Dit jaar is het 115 jaar geleden dat onze vereniging werd opgericht. Daarom vieren we tijdens de diesviering op 4 november in de Hooglandse Kerk ons 23ste lustrum. Dit doen we niet alleen met onze leden. Na het traditionele (ochtend)gedeelte van de dies, het afhalen van de Jaarboekjes en natuurlijk de receptie met gratis consumptie voor leden, worden de deuren van de Hooglandse Kerk geopend voor alle andere liefhebbers van de Leidse geschiedenis.



De Jaarboekjes kunnen worden opgehaald (foto: Bram van Leeuwen).

Markt

Er staat dan in de kerk een uitgebreide markt opgesteld, met kramen van de verschillende commissies en werkgroepen van de vereniging, van onze bedrijfsleden, van diverse andere organisa-

ties, die het behoud van Leids erfgoed een warm hart toedragen en van de genomineerden van de Oud Leidenprijzen. Verschillende uitgevers zorgen voor een ruim aanbod aan historische publicaties en de Historische Kalender Leiden 2018 wordt tijdens de markt tegen een gereduceerd tarief te koop aangeboden.

Kleurplaatactie

Kinderen kunnen mooie prijzen winnen met de HVOL-kleurplaatactie. De kleurplaat is te down-



Snuffelen bij de kraampjes op de markt (foto: Bram van Leeuwen).

loaden vanaf onze website www.oudleiden.nl. Ook kan de kleurplaat worden ingekleurd in de kindelhoek in de Hooglandse Kerk, terwijl ouders een rondje over de markt lopen. Iedereen die tijdens de dies de kleurplaat inlevert bij de stand van Oud Leiden, krijgt De Leidse Loper, een leuke speurtocht door Leiden voor het hele gezin. De jury maakt na de dies de prijswinnaars bekend.

Speldje

Wél speciaal voor onze leden is het HVOL-lustrumspeldje. Dit ontvangt u bij het afhalen van het Leids Jaarboekje in de Hooglandse Kerk. Of - als u die dag niet in de gelegenheid bent - later bij het afhalen van het boekje bij Erfgoed Leiden en Omstreken of wanneer het Jaarboekje bij u wordt thuisbezorgd.

Cadeau voor de stad

Als Leidse vereniging wil de HVOL niet alleen haar leden een presentje geven, maar ook de stad een cadeau aanbieden. Wat dat cadeau wordt, dat blijft nog even een verrassing.

Programma

- 10.00 uur: kerk open
- 10.30 uur: opening met het gezamenlijk zingen van het Leids Volkslied, gevolgd door een welkomstwoord van HVOL-voorzitter Rens Heruer
- 11.00 uur: jubileumlezing door burgemeester Henri Lenferink: 'Leidse identiteiten'
- 12.00 uur: presentatie Leids Jaarboekje 2017
- 12.15 uur: presentatie Historische Kalender Leiden 2018
- 12.20 uur: uitreiking Oud Leidenprijzen door Rens Heruer met medewerking van prof.dr. Rudi Ekkart (voorzitter wetenschappelijke jury), drs. Rogier van



Burgemeester Henri Lenferink ontvangt niet alleen het eerste exemplaar van het Jaarboekje, maar ook de nieuwe historische kalender van de Beeldbank (foto: Marjolein Hettinga).

der Sande (voorzitter publieksjury) en prof.dr. Hans Blom (voorzitter Commissie Oud Leidenprijzen)

13.00 uur: receptie, ophalen Jaarboekje 2017 en jubileumspeldje (op vertoon van lidmaatschapskaart) en historische markt

Degenen die niet in staat zijn het Jaarboekje tijdens de dies op te halen, kunnen de week daarop (van 6 tot en met 10 november) tijdens kantooruren terecht bij Erfgoed Leiden en Omstreken, Boisotkade 2a in Leiden. De daarna nog resterende boekjes worden zoveel mogelijk door vrijwilligers bezorgd. Daar kan enige tijd overheen gaan.

Wilt u meehelpen om Jaarboekjes in uw buurt te bezorgen? Graag! Stuur dan een e-mail naar promotie@oudleiden.nl.

Oud Leidenprijs, publieksprijs

'Historische sensatie' (naar een woord van de grote geschiedschrijver Johan Huizinga) kan zich in vele vormen uiten. Die rijke ervaringen delen wij, als juryleden, bij de dankbare en tegelijk ondankbare taak om keuzes te maken uit tientallen waardevolle en verrassende inzendingen voor de Oud Leiden Publieksprijs. Want hoe te kiezen en tegelijk ook te onderstrepen dat **alle vormen van aandacht voor de geschiedenis van onze stad en regio ons welkom en even lief zijn!**

Bij onze keuze voor zes nominaties lieten wij enkele criteria een rol spelen. Het zijn: kwaliteit, uiteraard, naast variatie in verschillende uitingsvormen (boek, website, theater, viering, manifestatie) en verrassing in de wijze waarop ernaar is gestreefd ook publiek te boeien dat niet 'als vanzelf' geïnteresseerd is in de geschiedenis van onze stad en regio. Wat de jury betreft mag elk van de zes genomineerden met de publieksprijs worden beloond. Opgelucht is zij dat ze niet zelf de finale keuze hoeft te maken. Het woord is nu aan allen voor wie dit mooie historische werk is gemaakt en verschenen. In de hoop dat het velen zal inspireren om zijn of haar liefde voor ons gezamenlijk verleden en onze kennis daarvan te blijven verdiepen en verbreden.

De jury van de Oud Leiden Publieksprijs:

Rogier van der Sande (juryvoorzitter), dijkgraaf Hoogheemraadschap van Rijnland

Simone Nieuwenbroek, student geschiedenis Universiteit Leiden

Martijn Bulthuis, directeur Leiden Marketing
Gijsbert van Es, NRC-journalist, medewerker gemeente Leiden

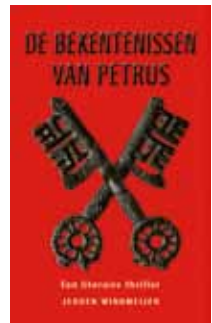
Marijn Kramp, journalist en redactiechef Leidsch Dagblad

Bart van Mossel, oud-directeur Leidse Schouwburg & Stadsgehoorzaal

De genomineerden

Bekentenissen van Petrus, boek

Leidenaar Jeroen Windmeijers eerste thriller begint met de vondst van 'Gordon', het Romeinse ruitermasker dat in oktober 1996 bij het oude fort Matilo in Roomburg werd opgegraven. Met de vondst van dit masker, dat om zijn krullenbos werd vernoemd naar de Amsterdamse volkszanger, begint een spannend avontuur voor twee archeologen. Behalve een spannende verhaallijn, vol christelijke thematiek, voert het boek de lezer mee door Leiden. Het speelt zich af in het Leiden van twintig jaar geleden. Het schetst een levendig beeld van het universitaire leven en de viering van Leidens Ontzet. En daar is het niet bij gebleven. Windmeijer brengt de oude stad op een dusdanige manier tot leven dat er inmiddels 'Bekentenissen van Petrus'-wandelingen door de stad trekken. Windmeijers boek boeit een breed publiek: van zijn debuut zijn al meer dan 5.000 exemplaren verkocht. Voor de jury is dit alles reden de 'Bekentenissen van Petrus' van harte extra aan te prijzen.



Herbegrafenis van Diederik van Leyden Gael, manifestatie

Op de begraafplaats Groenesteeg liggen veel markante Leidenaren begraven. Het bestuur doet er veel aan de verhalen van deze veelal invloedrijke Leidenaars te ontginnen en voor de stad te bewaren. Zo ook de geschiedenis van Diederik van Leyden Gael, de rijke stinkerd die Leiden redde, toen bleek dat gemeentesecretaris Du Pui de stadskas had leeggeroofd. Een anonieme schenking voorkwam een mogelijk bankroet. Pas na de dood van Van Leyden Gael mocht bekend worden dat de schenking van hem afkomstig was. Ter afsluiting van het jubileumjaar van de begraafplaats in 2013 besloot het bestuur de begrafenis van Van Leyden Gael op Allerzielen na te spelen. De indrukwekkende processie - met mooie bijrollen voor burgemeester Henri Lenferink, rector magnificus Carel Stolker en cabaretier Jochem Myjer - bracht veel volk op de been. De inzet van vele vrijwilligers en liefhebbers, de aandacht die de manifestatie wist te wekken voor dit bijzondere verhaal, en de rijen toeschouwers langs de route die de begrafenisstoet aflegde, maakten het tot een indrukwekkend evenement - en daarmee tot een verdiende nominatie voor de publieksprijs.



Hooglandse Kerk 700 jaar, jubileumboek en viering

De viering van het 700-jarig jubileum van de

Hooglandse Kerk in 2015 en het jubileumboek waren los van elkaar genomineerd. De jury verbindt het een en het ander, simpelweg omdat het zo'n indrukwekkend geheel vormt. In de prachtige uitgave Zeven eeuwen Hooglandse Kerk - de kathedraal van het licht beschrijven de auteurs de bouwkundige, sociale, religieuze en financiële geschiedenis van de eeuwenoude kerk. De verschijning viel samen met een gevarieerde programmering rondom het jubileum. Aldus zal het weinigen ontgaan zijn dat de Hooglandse Kerk in 2015 haar 700ste verjaardag vierde - een publieksprijs waard.



Kerk in Licht, een van de jubileumactiviteiten

Rijnland Geschiedenis, website

Een website waarin de samenhang binnen de regio Rijnland duidelijk wordt aan de hand van een rijkgeschakeerde geschiedenis. Want een stad zonder ommelanden kan zich niet ontwikkelen en andersom ook niet. De website wordt gedragen door de verschillende historische verenigingen. Op deze site veel verhalen over - we doen een greep - de Canon van Katwijk, de krankzinnige Grietje van Minden uit Alkemade en de Alphense gebedsgenezer Willem Belt, naast een agenda met lezingen, exposities en opgravingen en een forum waarop mensen elkaar vragen kunnen stellen en kennis kunnen uitwisselen. Zeer toegankelijk allemaal, prettig leesbaar en informatief. Een website als deze, meent de jury,

is een verrijking en heeft veel potentie in een gebied met meer dan gemiddelde interesse in de geschiedenis van stad en streek.



Wij van de Fabriek, theater

PS Theater voerde in november 2016 het theaterstuk 'Wij van de Fabriek' op in de Meelfabriek. De uitverkochte voorstellingen brachten de toeschouwers terug naar een tijd die nog niet eens zo lang geleden is, maar die wel echt tot het verleden behoort. De tijd dat Leiden nog een trotse arbeidersstad was, vol fabrieken en werkplaatsen, met grote gezinnen in kleine huisjes. Het theaterstuk volgt het leven van een Leids arbeidersgezin. Je leeft met hen mee. Van de eerste werkdag in de fabriek tot de sluiting van de poort. Het script kwam tot stand door veel oude Leidenaren te interviewen over hun werk in Leidse fabrieken. Hun verhalen over de Meelfabriek, Clos en



Leembruggen, en al die andere verdwenen grote bedrijfsnamen, vormen de basis voor het stuk. Dit gecombineerd met prachtige foto's van fotograaf Rob Overmeer en de indrukwekkende locatie die voor het toneelstuk werd gekozen, maken dat 'Wij van de Fabriek' een plek verdient in deze erelijst van genomineerden.

De Ziel van Leiden, stripboek

Een project, mede gedragen door Stadslab Leiden, om 'de Ziel van Leiden' te ontdekken aan de hand van diverse thema's, zoals de Leidse universiteit, de markt, architectuur, Leidse muziek, met als doel deze zoektocht - en alles wat daarbij ontdekt werd - weer te geven in de vorm van een stripboek, getekend door verschillende striptekenaars. De jury vindt het een zeer origineel idee, dat met veel enthousiasme is uitgewerkt. De makers organiseerden een tiental creatieve bijeenkomsten over de verschillende thema's, ze zochten samenwerking met een groot aantal organisaties in de stad, ze maakten een stripboek voor jong en oud en slaagden er bovendien in dit stripalbum huis-aan-huis bezorgd te krijgen (in een oplage van ruim 50.000 exemplaren). Het winnen van de Oud Leidenpublieksprijs zou beslissen een kroon zijn op dit vele en mooie werk.



Rogier van der Sande: Zoveel liefde voor het verleden

WILFRED SIMONS (LEIDSCH DAGBLAD)

De jury's zijn eruit, de nominaties bekend. Op verzoek van de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL) hebben twee jury's zich gebogen over twee prijzen die zij willen toekennen aan de beste historische publieksmanifestatie en de beste wetenschappelijke bijdrage aan de geschiedenis van Leiden die tussen 2012 en 2016 het licht zagen. Vanaf begin oktober kunnen bezoekers van de website van het Leidsch Dagblad stemmen op een manifestatie die hen het meest aanspreekt.

Bijdragen

Juryvoorzitter Rogier van der Sande had weinig verwachtingen toen hij ja zei tegen het verzoek van de HVOL of hij een jury wilde voorzitten om de beste historische manifestatie van de afgelopen vijf jaar uit te kiezen. 'Een stuk of

tien, vijftien, daarmee zou het wel bekeken zijn. Dacht ik. Het werden er meer dan zestig.'

Hij wil maar zeggen: de geschiedenis leeft. 'Ik vond het vooral leuk dat zoveel mensen belangstelling hebben voor de geschiedenis van hun wijk of buurt, de directe eigen leefomgeving.'



Juryleden Rogier van der Sande en Simone Nieuwenbroek (foto: Hielco Kuipers).

Dat er uit Leiden en de regio bijdragen zouden komen over de Tweede Wereldoorlog, had Van der Sande wel verwacht. 'Voor die periode is altijd aandacht. Maar de belangstelling was veel breder. Wat mij opviel: het ging niet alleen over notabelen. Er is veel belangstelling voor het gewone, kleine leven, het leven van alledag.' Na de sluiting van de aanmelding op 1 juli stond de jury, die behalve uit Van der Sande bestond uit journalist Gijsbert van Es, oud-directeur van de Leidse Schouwburg Bart van Mossel, geschiedenisstudent Simone Nieuwenbroek, Martijn Bulthuis van Leiden Marketing en redactiechef Marijn Kramp van het Leidsch Dagblad, voor een moeilijke taak. Er waren boeken, voorstellingen, tentoonstellingen, films en publieksdagen aangemeld. Het was lastig om die ongelijksoortige manifestaties op gelijke criteria te beoordelen.

Originaliteit

De jury koos vier criteria. Bereik, de mate waarin jongeren en andere mensen die 'anders minder met geschiedenis in aanraking komen' bij de manifestatie waren betrokken, originaliteit en voor zover zij dat kon overzien, impact. Omdat

de HVOL van tevoren de eis had gesteld dat de manifestatie moest zijn gedocumenteerd, hielp dat de jury wel bij het bepalen van die impact.

Er waren boeken, brochures, flyers, foto's en films en websites om te beoordelen.

Uiteindelijk, zeggen Van der Sande en Nieuwenbroek, is de jury best tevreden over de shortlist. Uit die baaierd aan bijdragen is van alles wat geselecteerd: een website, een roman, een voorstelling, een project met een stripboek, een optocht en een rijk geïllustreerd geschiedenisboek met een bijbehorende viering.

Verkiezing

En nu? 'Tja, het is uit onze handen. We denken dat we het publiek een mooie, diverse set nominaties kunnen aanbieden.' De voorzitter hecht eraan te zeggen dat de jury ook heeft genoten van de niet-genomineerde manifestaties. 'We moesten een keuze maken. Ook al was het soms huisvlijt, we hebben in de stad en de regio zoveel liefde, enthousiasme en bevoegenheid voor het verleden van het gebied aangetroffen ... ja, het gaf allemaal blijk van een aanstekelijke passie!'

Stem mee voor de Oud Leiden Publieksprijs!

De publieksprijs van de Historische Vereniging Oud Leiden wordt toegekend namens u allemaal. Iedereen kan daarom meestemmen op zijn of haar favoriete historische manifestatie. Hoe gaat dat in zijn werk? Op de website van het Leidsch Dagblad is een stempagina aangemaakt: www.leidschdagblad.nl/oudleiden. Op deze pagina kunt u de manifestatie van uw keuze aanvinken. De pagina is beschikbaar vanaf 4 oktober en stemmen kan tot en met 25 oktober.

U vindt de genomineerden voor de prijs op onze website: www.oudleiden.nl. De prijsuitreiking vindt plaats op zaterdag 4 november 2017 tijdens de diesviering van de HVOL in de Hooglandse Kerk.



Oud Leidenprijs, wetenschappelijke prijs

Als basis voor de werkzaamheden beschikte de jury voor de wetenschappelijke Oud Leidenprijs over de door Erfgoed Leiden samengestelde overzichten van publicaties over Leiden en omstreken, zoals die ook worden gepubliceerd in het Leids Jaarboekje. Daarnaast bekeek ieder lid van de jury of er nog publicaties gemist waren en werd er uiteraard ook gekeken naar de publicaties die door derden bij het bestuur van de HVOL werden aangemeld. Dat betekende dat er enkele honderden publicaties waren waaruit de kandidaten voor de prijs moesten worden geselecteerd.

De eerste juryvergadering vond plaats op 1 november 2016 en deze was vooral gewijd aan het uitstippen van de verdere werkwijze. Deze werd in de volgende vergaderingen uitgewerkt en geconcretiseerd in een selectieproces. Daarbij werd afgesproken dat de aandacht in eerste instantie werd gericht op boeken en dat artikelen en brochures alleen in aanmerking zouden komen voor verdere bespreking wanneer één van de juryleden meende dat zij echt baanbrekend waren. Voor de verdere selectie golden allereerst de uitgangspunten die de jury had meegekregen, namelijk een wetenschappelijk verantwoorde studie die (mede) gebaseerd is op door de auteur(s) uitgevoerd bronnenonderzoek. Tevens stelde de jury zich op het standpunt dat leesbaarheid voor een breder geïnteresseerd publiek vereist was en dat een goede en aantrekkelijke uitvoering wenselijk was.

Tijdens enkele vergaderingen werd de groslijst op basis van deze criteria verder teruggebracht. Vele uitgaven waren al bekend bij één of meer juryleden en bovendien lagen de boeken op tafel. Zo ontstond een longlist van enkele tientallen boeken. Elke titel van de longlist werd goed bekeken door twee juryleden, die beiden een beknopte beoordeling gaven. In de plenaire vergaderingen werden deze beoordelingen gezamenlijk besproken,

wederom met de boeken op tafel. Wanneer de beide beoordelingen gelijklopend waren en geen ander jurylid nog een afwijkende aanvulling op die oordelen had, werd overeenkomstig die beoordelingen positief of negatief besloten. Wanneer na de bespreking de beide beoordelaars een duidelijk tegengestelde opvatting behielden, diende een derde jurylid eveneens een beoordeling te schrijven. Dit gehele proces leidde tot de opstelling van een shortlist van vier titels, die unaniem beschouwd werden als mogelijke kanshebbers voor de prijs. Voor de toekenning van de prijs worden deze vier boeken nu door alle juryleden grondig bestudeerd. Getracht wordt om tot een unaniem oordeel te komen, maar zo nodig wordt een vorm van stemming toegepast om de knoop door te hakken.

De jury voor de wetenschappelijke Oud Leidenprijs:

Rudi Ekkart (juryvoorzitter), voorheen RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis
Ariadne Schmidt, vakgroep Geschiedenis Universiteit Leiden
Annemarieke Willemsen, Rijksmuseum van Oudheden
Jori Zijlmans, Stedelijk Museum de Lakenhal
Peter van Zonneveld, voorheen vakgroep Nederlandse Letterkunde Universiteit Leiden
Cor de Graaf, Erfgoed Leiden en omstreken

De genomineerden

Rudolph Ladan, Gezondheidszorg in Leiden in de late middeleeuwen. Hilversum: Verloren, 2012.

Dit boek beschrijft de zorginstellingen en medische professionals in Leiden gedurende de 15de en 16de eeuw. Gebaseerd op uitgebreid en zorgvuldig bronnenonderzoek en voorzien van tabellen en grafieken en van enkele bijlagen. Vraag en aanbod op de medische markt zijn duidelijk in kaart gebracht. Helder en logisch van opbouw en betoog, goed geschreven. Handelseditie van een in Leiden verdedigd proefschrift.



Esther Mourits, Een kamer gevuld met de mooiste boeken. De bibliotheek van Johannes Thysius (1622-1653). Nijmegen: Van Tilt, 2016.

Uitvoerige publicatie over de prachtige bibliotheek van Thysius aan het Rapenburg. Handelsuitgave van een dissertatie. Beschrijft het leven van Thysius en zijn nalatenschap en geeft vervolgens een karakteristiek van zijn bibliotheek, ook in vergelijking met bibliotheken elders. Afzonderlijke hoofdstukken zijn gewijd aan de collecties op het terrein van de rechten, de geneeskunde en de geschiedenis. Rijk gedocumenteerd, ruim geïllustreerd en zeer leesbaar geschreven.



Peter J.M. van Boheemen en Frans J. Jansen, De Stompwijkse knip. Akkerlust en haar buurtgenoten. [z.p.], 2016.

Geschreven naar aanleiding van het 250-jarig bestaan van de in 1765 gebouwde boerderij Akkerlust, die sinds 1836 wordt bewoond door de familie Van Boheemen. Met behulp van veel archiefbronnen en informatie van buurtgenoten en belangstellenden wordt een rijk beeld gegeven van de voorgeschiedenis en geschiedenis van Akkerlust en zijn omgeving. Een uitstekend gedocumenteerd, vlot geschreven en rijk geïllustreerd boek.



Carla Scheffer en Els Fischer (eindred.), Begeerlijk Berbice. De buitenplaats en haar bewoners. Voorschoten: Vereniging tot Behoud van Oud, Groen en Leefbaar Voorschoten, 2014.

Het boek, dat werd geschreven door tien leden van de in 2012 opgerichte werkgroep Historisch Berbice, behandelt de geschiedenis van de buitenplaats Berbice en zijn voorloper, de hofstede Allemansgeest, in Voorschoten vanaf de grondaankopen van de Amsterdamse familie De Graeff in de late 16de eeuw tot het overlijden in 2009 van de laatste bewoonster van Berbice, mejuffrouw Begeer. Het boek besteedt veel aandacht aan de bewonersgeschiedenis. Zeer goed gedocumenteerd, rijk geïllustreerd en uitstekend leesbaar.



Rudi Ekkart: Een harmonisch oordeel

WILFRED SIMONS (LEIDSCH DAGBLAD)

“Een juryvoorzitter”, zegt kunsthistoricus Rudi Ekkart, ‘moet zelf niet voorop staan met zijn oordeel en niet te veel willen beïnvloeden’. Deze gedachte hield hij zichzelf voor toen Hans Blom van de Historische Vereniging Oud Leiden hem een jaar geleden vroeg een jury te leiden die de beste wetenschappelijke historische publicatie van de afgelopen vijf jaar moest uitkiezen. ‘De jury bijeenhouden, de harmonie bewaren en tot een unaniem oordeel komen, dat was mijn doel.’

Leuk vond Ekkart het wel dat hij weer eens iets kon doen voor de vereniging waarvoor hij in de jaren '70 en '80 heel actief was geweest, onder meer als secretaris en als vicevoorzitter. De jury, die behalve uit Ekkart bestond uit Ariadne Schmidt (vakgroep Geschiedenis van de Universiteit Leiden), Annemarieke Willemsen (RMO), neerlandicus Peter van Zonneveld, Cor de Graaf (Erfgoed Leiden) en Jori Zijlmans (Stedelijk Museum De Lakenhal), kreeg ‘enkele honderden’ titels over de geschiedenis van Leiden en westelijk Rijnland onder ogen. Na een eerste verkenning viel het besluit om artikelen en brochures niet te beoordelen, ‘tenzij ze echt baanbrekend waren’. De titels die na deze eerste schifting overbleven, kwamen op een leeslijst; elke publicatie werd door twee juryleden beoordeeld. Van hun leeservaringen schreven ze korte rapporten, die weer met de andere juryleden werden gedeeld. ‘Zo dunden wij het veld uit.’

Als randvoorwaarden had de Historische Vereniging Oud Leiden de jury meegegeven dat de te nomineren onderzoeken ‘echt nieuw’ moesten



Juryvoorzitter Rudi Ekkart (foto: Hielco Kuipers).

zijn en gebaseerd op bronnenonderzoek. De jury lette daarnaast op leesbaarheid, die bij de academische proefschriften soms wel eens te wensen overlaat. ‘De onderzoeken moesten goed te volgen zijn voor een geïnteresseerd publiek en niet te veel vakjargon bevatten.’ Als een boek door meerdere auteurs was geschreven, vond de jury het belangrijk dat het toch een eenheid zou zijn. Het niveau moest ongeveer gelijk zijn en de schrijfstijl van de auteurs

mocht niet te veel verschillen. ‘Daar moest dus een goede redactie op zitten.’

De jurering is tot nu toe in goede harmonie verlopen. Voor de vier nominaties op de shortlist is niet gestemd. Er is een ‘mooie mix’ van twee studies over Leiden en twee over de regio, twee proefschriften en twee samengestelde boeken van professionals en getalenteerde amateurs. Eind oktober moet het finale oordeel vallen.

‘Ik weet nu al dat niemand diep ongelukkig is met de winnaar. Misschien moet ervoor worden gestemd, maar ik zal mijn best doen om het te vermijden.’



Holdingmaatschappij
R.H. Breedveld B.V.



Coördesign



architectenburo
Veldman | Rietbroek | Smit

Alrijne Zorggroep

Museum Boerhaave

Breedveld Holding

Buik en Van der Horst, gerechtsdeurwaarders

Grandcafé de Burcht

Van Cleef Holding

De Leeuw Makelaardij bv

De Ruyter de Wildt en De Vroom, advocaten

EDUARD Leiden Concept Store

Griffioen Precious Presents vof

Geelkerken Linskens, advocaten

HBK, Belastingadviseurs & Accountants

Hoogheemraadschap van Rijnland

La Gro advocaten

Macropa BV

Glas- en Schilderwerken van Muiden bv

Stichting Pieterskerk Leiden

Prima Management

Rabobank Leiden-Katwijk

Regionaal Opleidingen Centrum Leiden (ROC)

Museum Volkenkunde

Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden

Stichting Hofjes van de Diaconie

Studio Coördesign bv

Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel

Teekens Karstens, advocaten en notarissen

Universiteit Leiden

Van der Valk Hotel Leiden

Architektenburo Veldman | Rietbroek | Smit

Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid



Rabobank



Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas



Retouradres: HVOL
Postbus 917, 2300AX Leiden



Herman Boerhaave is het onderwerp van de P.J. Blokezing dit jaar (zie pagina 8). Hier zijn standbeeld tegenover de ingang van het oude AZL (fotograaf onbekend).

CONSUMPTIEBON

Dies 2017

Colofon

Postadres:

Secretaris HVOL
Postbus 917, 2300 AX Leiden
tel 06-20211908

E-mail: info@oudleiden.nl
ING bankrekeningnummers
(alle t.n.v. Vereniging Oud
Leiden) voor:

- contributies/schenkingen:
NL74INGB0000175228
- betaling excursies:
NL67INGB0005901264
- overige betalingen:
NL03INGB0005887187

Website: www.oudleiden.nl
Website beeldbank:
<http://beeldbank.oudleiden.nl>

KvK-nummer 40445843
ANBI-nummer 804311912
ISSN-nummer 2214-353X

Redactie Kwartaalblad:

Tanneke Schoonheim en
Bram van Leeuwen
E-mail redactie:
kwartaalblad@oudleiden.nl

Opmaak en druk:
Drukkerij Sparta, Leiden